

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 629/2023-20

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **Reality – servis, s.r.o.**, IČO 35 842 571, Cígeľská 14, Bratislava, zastúpenej advokátom JUDr. Andrejom Garom, Štefánikova 14, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Trnava (pôvodne Okresného súdu Piešťany) v konaní sp. zn. PN-4Cb/24/2014 (pôvodne sp. zn. 4Cb/24/2014) takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Trnava (pôvodne Okresného súdu Piešťany) v konaní sp. zn. PN-4Cb/24/2014 (pôvodne sp. zn. 4Cb/24/2014) **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Trnava **prikazuje** v konaní sp. zn. PN-4Cb/24/2014 **konať** bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľke **priznáva** finančné zadost'učinenie **2 000 eur**, ktoré jej **je** Okresný súd Trnava **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Trnava **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **530,86 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 20. novembra 2023 domáhala vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“). Tiež navrhovala prikázať okresnému súdu vo veci konať bez zbytočných prietahov, priznať finančné zadosťučinenie 10 000 eur a náhradu trov konania.

II.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka sa žalobou na Okresnom súde Piešťany 19. apríla 2013 domáhala zaplataenia 4 990,61 eur proti žalovanému [REDAKOVANÉ], z titulu nezaplataenia nárokov z obchodného záväzkového vzťahu.

3. Sťažovateľka namietala celkovú dĺžku konania v trvaní viac ako 10 rokov, ktorú považuje za neprimeranú, pričom dosiaľ nebolo vo veci rozhodnuté ani na súde prvej inštancie. Ďalej uvádza, že výrazná miera nečinnosti dopadá na obdobie od roku 2015, keď okresný súd v priebehu viac ako 4 rokov nenariadil termín pojednávania. Rovnako uvádza, že žiadosťami z 22. marca 2016 a 26. septembra 2016 žiadala okresný súd o nariadenie pojednávania. Predsedu okresného súdu upozornila na zbytočné prietahy sťažnosťou pre nečinnosť zo 14. marca 2019 podľa § 62 ods. 2 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Predsedníčka okresného súdu vyhodnotila sťažnosť za opodstatnenú a nariadila v namietanom konaní dohľad. Ďalej tvrdila, že pojednávanie sa uskutočnilo až 20. októbra 2023. V dôsledku prechodu výkonu súdnictva z Okresného súdu Piešťany na Okresný súd Trnava došlo k zmene zákonného sudcu. Podľa jej názoru vec nie je po skutkovej a právnej stránke na posúdenie náročná.

4. Okresný súd považuje sťažnosť iba za čiastočne dôvodnú. Priznáva, že nečinnosť súdu od jari 2022 bola spôsobená práceneschopnosťou zákonného sudcu. O namietaných prietahoch v konaní ešte pred Okresným súdom Piešťany sa nezmieňuje. Podľa názoru okresného súdu nie je nutné vysloviť príkaz konať bez zbytočných prietahov, pretože vo veci samej bolo rozhodnuté a rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť 4. januára 2024.

III.

5. Dňa 1. júna 2023 nadobudol účinnosť zákon č. 150/2022 Z. z. o zmene a doplnení niektorých zákonov v súvislosti s novými sídlami a obvody súdov (tzv. nová súdna mapa), ktorým bol v čl. VIII zmenený aj zákon č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvody súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 371/2004 Z. z.“). Podľa 181 ods. 1 písm. g) zákona č. 371/2004 Z. z. v znení účinnom od 1. júna 2023 prechádza výkon súdnictva z Okresného súdu Piešťany na Okresný súd Trnava.

6. Ústavný súd vo vzťahu k čl. 48 ods. 2 ústavy (čl. 6 ods. 1 dohovoru) už judikoval, že formuláciou uvedenou v čl. 48 ods. 2 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky

vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07).

7. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania účastníka a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Ústavný súd [obdobne ako Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“)] prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (rozsudok ESLP z 30. 3. 2023 vo veci Roth Neved'álová proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 50525/21, bod 11, obdobne nález IV. ÚS 465/2022).

8. Vzhľadom na extrémnu dĺžku namietaného konania ústavný súd hodnotil celkovú dĺžku konania (19. apríla 2013) v trvaní takmer 11 rokov. Súd nevenoval dostatočnú pozornosť povahe sporu a ani tomu, o čo v ňom sporovým stranám išlo. Zbytočné priet'ahy v konaní ohrozujú dôveryhodnosť štátnej moci a špecificky súdnej moci v očiach sporových strán, ako aj všeobecné vnímanie fungovania demokratického a právneho štátu verejnosťou (I. ÚS 345/2014).

9. Okresný súd ospravedlňoval dĺžku konania opakovanou práceneschopnosťou zákonného sudcu, opakovanou zmenou zákonného sudcu a prechodom výkonu súdnictva. Systémové zlyhania pri správe súdnictva, ale bez ohľadu na to, ktorý zo štátnych orgánov za ne zodpovedá, nemôžu byť dôvodom neuznania základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov a nezbavujú Slovenskú republiku zodpovednosti za priet'ahy (II. ÚS 481/2017). Zmyslom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov nie je pomenovanie príčin priet'ahov v konaní alebo vyvodenie zodpovednosti vo vzťahu k stranám, ich advokátom, sudcom, súdnej administratíve, predsedom súdov či k rezortnému ministerstvu. Rovnako účelom ústavnej sťažnosti nie je dospieť k záveru, či príčiny majú objektívny alebo subjektívny charakter. Rovnako problémy týkajúce sa súdnej reformy (tzv. súdnej mapy) nemôžu byť na ťarchu sporovej strany (III. ÚS 471/2023, III. ÚS 541/2023).

10. Okresný súd ospravedlňoval dĺžku konania aj nepriaznivou situáciou COVID-19. Namietané konanie spadá do obdobia nepriaznivej pandemickej situácie (od marca 2020 do februára 2022). Ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti viackrát uznal, že obmedzenia, ktoré si vyžiadala pandémia COVID-19, môžu mať nepriaznivý vplyv na vybavovanie vecí vnútroštátnymi súdmi. Ustanovenie § 3 ods. 1 písm. a) zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony síce nebránilo okresnému súdu uskutočňovať pojednávanie, avšak obmedzovalo jeho uskutočňovanie v nevyhnutnom rozsahu. Ústavný súd prihliadol na skutočnosť, že v čase mimoriadnej situácie a núdzového stavu predmet sporu nespadal do prednostnej agendy všeobecných súdov (vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 24/2021 Z. z. o vykonávaní pojednávaní, hlavných pojednávaní a verejných zasadnutí v čase mimoriadnej situácie a núdzového stavu v znení neskorších predpisov).

11. Je nepochybné, že nepriaznivá epidemiologická situácia prispela k celkovej dĺžke konania. Avšak okresný súd minimálne od 22. februára 2022, keď došlo k zrušeniu núdzového stavu

vyhláseného uznesením vlády Slovenskej republiky č. 695 z 24. novembra 2021, mohol v namietanom konaní plynulo vykonávať procesné úkony. Ústavný súd v posudzovanej veci nezistil žiadnu objektívnu prekážku, ktorá by od 22. februára 2022 bránila riadnemu ústnemu prejednaniu sporu (III. ÚS 156/2023, III. ÚS 247/2023). Ústavný súd tiež konštatuje, že dĺžka súdneho konania by mala v „rozumnej miere“ zodpovedať intenzite faktorov, ktoré môžu konanie predlžovať (III. ÚS 577/2022, III. ÚS 704/2022, III. ÚS 190/2023). V súlade s judikatúrou ESLP je ukončenie súdneho konania v primeranom čase základným ľudským právom (rozsudok ESLP z 29. 5. 1986 vo veci Deumeland proti Nemecku, sťažnosť č. 9384/81). Ústavný súd vychádzal zo svojej ustálenej rozhodovacej praxe, podľa ktorej zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou a nesústredenou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania (III. ÚS 635/2022, III. ÚS 660/2022).

12. Trvanie súdneho sporu (takmer 11 rokov) výrazne vybočilo z rámca požiadavky dosiahnutia právoplatného rozhodnutia vo veci v primeranej lehote. Postupom okresného súdu došlo v namietanom konaní k extrémnym prietahom. Ústavným súdom posúdené okolnosti zjavne odôvodňujú, aby vyslovil porušenie základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

13. Z vyjadrenia okresného súdu vyplýva, že vo veci bol vyhlásený rozsudok 21. novembra 2023, 18. decembra 2023 bolo rozhodnutie vyexpedované sporovým stranám a vo veci samej nadobudlo právoplatnosť 4. januára 2024. Vec nie je ale vybavená, pokiaľ nebude rozhodnuté o všetkých zložkách návrhu vrátane náhrady trov konania (rozsudok ESLP z 28. 6. 2016 vo veci Čičmanec proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 65302/11). Z uvedeného dôvodu preto ústavný súd doplnil ochranu aj o uloženie príkazu okresnému súdu vo veci konať bez zbytočných prietahov [čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)].

IV.

14. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

15. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti žiada o priznanie finančného zadosťučinenia 10 000 eur. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu namietaného porušenia (III. ÚS 189/2023). O takýto prípad bez pochybností ide aj v preskúmvanej veci. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, predmet posudzovaného konania (zaplatenie 4 990,61 eur), povahu a význam dotknutých práv, namietanú dĺžku konania (takmer 11 rokov) a aktivitu sťažovateľky (urgencie z 22. marca 2016, 26. septembra 2016 a sťažnosť pre nečinnosť zo 14. marca 2019), ako aj vlastnú judikatúru týkajúcu sa výšky priznávaného finančného zadosťučinenia (III. ÚS 336/2021, III. ÚS 590/2022, III. ÚS 108/2023), ústavný súd považoval za spravodlivé priznať sťažovateľke 2 000 eur [§ 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde].

16. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je 208,67 eur a hodnota režijného paušálu je 12,52 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2023 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti). Spolu tak náhrada trov právneho zastúpenia za dva úkony právnej služby predstavuje 530,86 eur vrátane 20 % DPH. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 8. februára 2024

Robert Šorl
predseda senátu